

УДК 34:629.113(477)

**ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ
АВТОМОБІЛЬНИХ ВІДЕОРЕЄСТРАТОРІВ В УКРАЇНІ**

Тошматов Вячеслав Абдуллайович,
викладач кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки
(Одеський державний університет внутрішніх справ,
м. Одеса, Україна)

У даній статті розглядається питання використання автомобільних відео реєстраторів на території сучасної України, законність цього процесу, можливі юридичні наслідки як для водія-власника відео реєстратора, так і для інших осіб, а також подальше використання інформації, яка зафіксована за допомогою відео реєстратора. Конституція України визначає, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3). Саме тому захист прав і свобод особи можна визначити як одну з найважливіших функцій держави на сучасному етапі. Хоча необхідно відмітити, що проблемою сьогодення як раз і залишається дуже низький рівень захисту державними інституціями України честі, гідності та особистої недоторканості громадян. Конкретним прикладом є, на мою думку, незаконність використання відео реєстраторів встановлених на транспортних засобах. Конституцією України; не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Зазначеним вимогам Конституції України кореспондують положення законодавства України, якими передбачено, що: збирання, зберігання, використання і поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди не допускаються, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини; поширення персональних даних без згоди суб'єкта персональних даних або уповноваженої ним особи дозволяється у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини; конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом; розпорядники інформації, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Особистим життям фізичної особи є її поведінка у сфері особистісних, сімейних, побутових, інтимних, товариських, професійних, ділових та інших стосунків поза межами суспільної діяльності, яка здійснюється, зокрема, під час виконання особою функцій держави або органів місцевого самоврядування.

Ключові слова : відеореєстратор, водій-власник відеореєстратора, права і свободи людини і громадянина, відкрита інформація, конфіденційна інформація.

ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АВТОМОБИЛЬНЫХ ВИДЕОРЕГИСТРАТОРОВ В УКРАИНЕ

Тошматов Вячеслав Абдуллаевич,
преподаватель кафедры тактико-специальной и огневой подготовки
(Одесский государственный университет внутренних дел,
г. Одесса, Украина)

В данной статье рассматривается вопрос использования автомобильных видео регистраторов на территории современной Украины, законность этого процесса, возможные юридические последствия как для водителя-владельца видео регистратора, так и для других лиц, а также дальнейшее использование информации, которая зафиксирована видео регистратором.

Ключевые слова : видеорегистратор, водитель-владелец видеорегистратора, права и свободы человека и гражданина, открытая информация, конфиденциальная информация.

LEGAL ASPECTS OF USE OF AUTOMOBILE VIDEOREGISTRATORS IN UKRAINE

Toshmatov V.A.,

teacher of the department of tactical-special and fire training
(Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, Ukraine)

This sex discusses use of car video recorders on the territory of Ukraine, the legitimacy of this process, the possible legal consequences for both driver-video owner registrar, and for others, and further use of the information recorded video recorder.

Analyzing the effect of driver-owners of video recorders from the point of view of current legislation the following can be noted. According to section 1, 2 of article 32 KU no one shall be subjected to interference in his private and family life, except in cases provided for in the Constitution; no collection, storage, use and dissemination of confidential information about a person without his consent, except in cases defined by law, and only in the interests of national security, economic welfare and human rights. These requirements of the Constitution of Ukraine has a direct bearing on the provisions of the legislation of Ukraine, which provides that: the collection, storage, use and dissemination of information about the personal life of a person without his consent is not permitted, except in cases defined by law, and only in the interests of national security, economic welfare and human rights ; dissemination of personal data without the consent of the data subject or authorized representative is allowed in the cases determined by law and only in the interests of national security, economic welfare and human rights ; confidential information may be distributed at will (consent) of the person concerned it in a certain order according to the SMP conditions, as well as in other cases stipulated by law ; managers of information who possess confidential information, may distribute it only with the consent of persons who have limited access to information, and in the absence of such consent, only in the interests of national security, economic welfare and human rights [1]. Thus, only an individual, which relates to confidential information according to legal regulation of human rights to the collection, storage, use and dissemination of confidential information has the right, at its sole discretion to determine the procedure for consultation with other persons, state and local governments, as well as the right to preserve her secret. Legislative regulation of the right to respect for private and family life is consistent with international legal acts.

Thus, article 12 of the universal Declaration of human rights 1948 States that no one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, arbitrary violations of the sanctity of his home, correspondence or on his honour and reputation. Everyone has the right to protection by law against such interference or attacks [2]. In the Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms 1950 determined that everyone has the right to respect for private and family life, his home and correspondence; the public authorities may not interfere in the exercise of this right, except when intervention is carried out in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public security or economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals or for the protection of the rights and freedoms of others (article 8) [3]. The international Covenant on civil and political rights 1966 stipulates that no one shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his privacy, family, arbitrary or unlawful

encroachment on the privacy of his home or correspondence or to unlawful attacks on his honour and reputation (paragraph 1 of article 17).

Key words : video recorder, video driver-owner registrar, rights and freedoms of man and citizen, public information, confidential information.

Актуальність дослідження. Конституція України визначає, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3). Саме тому захист прав і свобод особи можна визначити як одну з найважливіших функцій держави на сучасному етапі. Хоча необхідно відмітити, що проблемою сьогодення як раз і залишається дуже низький рівень захисту державними інституціями України честі, гідності та особистої недоторканості громадян. Конкретним прикладом є, на мою думку, незаконність використання відео реєстраторів встановлених на транспортних засобах. Так, на теперішній час, на території України велика частина водіїв автомобільного приватного і службового транспорту використовують відео реєстратори. Крім того відеореєстратори почали використовувати під час руху і водії мотоциклів, мопедів та велосипедів. Відеореєстратор – це багатофункціональний сучасний пристрій, на який надходить зображення від чорно-білих чи кольорових камер телевізійного спостереження та який має функції відеозапису на диски пам'яті і виводу відеоінформації на монітори. Відео реєстратори знаходяться у вільному продажу і проблем з їх купівлею не виникає. Водії, транспортних засобів (далі – водії), які використовують відео реєстратори, встановлюють їх, як правило, в салоні автотранспорту, направляючи об'єктив камери у сторону руху. При використанні на мотоциклетних та велосипедних шоломах відео реєстратори закріплюються зверху або збоку і їх об'єктив направлено в сторону погляду водія. Певною мірою їх використання сприяє підвищенню дисциплінованості учасників дорожнього руху, особливо самих власників відео реєстраторів.

Мета даної статті - розглянути питання законності використання відео реєстраторів, а також юридичні наслідки таких дій та можливості використання інформації, зафіксованої ним.

Так водії, що використовують відео реєстратори вважають їх використання правомірним, а результати зйомки фактором об'єктивності при розгляді обставин скоєння дорожньо-транспортних пригод та порушень правил дорожнього руху. На сьогодні законодавство України не містить жодної конкретної заборони щодо використання водіями транспортних засобів відео реєстраторів, так само як і інших технічних засобів звуко- фото- чи відеофіксації обставин участі водія в дорожньому русі. Фактично водій транспортного засобу з відео реєстратором постійно фіксує рух свого

транспорту. Хоча при цьому в об'єктив попадають і інші учасники руху, як на транспорті так і пішоходи. Крім того відео реєстраторами фіксуються дії взагалі сторонніх осіб, які не мають відношення до дорожнього руху. При цьому згоди на їх зйомку у останніх не отримується. Інколи власники відео реєстраторів побачивши якісь цікаві факти не у зоні зйомки повертають відео реєстратор у той же бік і умисно це фіксують. Такі факти часто розміщуються без дозволу осіб, яких знімають, у різних соціальних мережах.

Аналізуючи дію водіїв-власників відео реєстраторів з точки зору діючого законодавства можна зазначити наступне. Відповідно до ч. 1, 2 ст. 32 Конституції України ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України; не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Зазначеним вимогам Конституції України кореспондують положення законодавства України, якими передбачено, що: збирання, зберігання, використання і поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди не допускаються, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини; поширення персональних даних без згоди суб'єкта персональних даних або уповноваженої ним особи дозволяється у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини ; конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом; розпорядники інформації, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [1].

Таким чином, лише фізична особа, якої стосується конфіденційна інформація, відповідно до законодавчого регулювання права особи на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації має право вільно, на власний розсуд визначати порядок ознайомлення з нею інших осіб, держави та органів місцевого самоврядування, а також право на збереження її у таємниці.

Законодавче регулювання права на невтручання в особисте та сімейне життя узгоджується із міжнародно-правовими актами.

Так, у статті 12 Загальної декларації прав людини 1948 року вказано, що ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла,

таємницю його кореспонденції або на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист законом від такого втручання або таких посягань [2].

У Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року визначено, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції; органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб (ст. 8) [3].

Міжнародним пактом про громадянські і політичні права 1966 року встановлено, що ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію (п. 1 ст. 17) [4].

За Цивільним кодексом України зміст права на недоторканність особистого і сімейного життя як одного з видів особистого немайнового права полягає в тому, що фізична особа вільно, на власний розсуд визначає свою поведінку у сфері свого приватного життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб та має право на збереження у таємниці обставин свого особистого життя. Фізична особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути позбавлена цих прав [5].

Особистим життям фізичної особи є її поведінка у сфері особистісних, сімейних, побутових, інтимних, товариських, професійних, ділових та інших стосунків поза межами суспільної діяльності, яка здійснюється, зокрема, під час виконання особою функцій держави або органів місцевого самоврядування [6].

Сімейне життя – це особисті майнові та немайнові відносини між подружжям, іншими членами сім'ї, яке здійснюється на засадах, визначених у Сімейному кодексі України: кожна особа має право на повагу до свого сімейного життя; ніхто не може зазнавати втручання в його сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України; регулювання сімейних відносин здійснюється з урахуванням права на таємницю особистого життя їх учасників, їхнього права на особисту свободу та недопустимості свавільного втручання у сімейне життя та інше [7].

Взагалі неможливо визначити абсолютно всі види поведінки фізичної особи у сферах особистого та сімейного життя, оскільки особисті та сімейні права є частиною природних прав людини, які не є вичерпними, і реалізуються в різноманітних і динамічних відносинах майнового та немайнового характеру, стосунках, явищах, подіях тощо. Право на приватне та сімейне життя є засадничою цінністю, необхідною для повного розквіту

людини в демократичному суспільстві, та розглядається як право фізичної особи на автономне буття незалежно від держави, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб.

Інформацією про фізичну особу є відомості чи сукупність відомостей про таку особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

За порядком доступу інформація поділяється на відкриту та з обмеженням доступом.

Відкритою є будь-яка інформація, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженням доступом. Зокрема, відкритою є публічна інформація, крім випадків, встановлених законом, яка відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання тільки суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених законом.

Інформацією з обмеженням доступом є конфіденційна, таємна та службова. Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

Конфіденційною інформацією про фізичну особу це будь-які відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована, а саме: національність, освіта, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, матеріальний стан, адреса, дата і місце народження, місце проживання та перебування тощо, дані про особисті майнові та немайнові відносини цієї особи з іншими особами, зокрема членами сім'ї, а також відомості про події та явища, що відбувалися або відбуваються у побутовому, інтимному, товариському, професійному, діловому та інших сферах життя особи, за винятком даних стосовно виконання повноважень особою, яка займає посаду, пов'язану зі здійсненням функцій держави або органів місцевого самоврядування. Така інформація про фізичну особу та членів її сім'ї є конфіденційною і може бути поширена тільки за їх згодою, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Таким чином дії водіїв, які використовують відео реєстратори, при цьому фіксують приватне життя інших громадян без їх згоди, фактично є протизаконними. При цьому громадяни взагалі не помічають, що попали в

об'єктив відео реєстратора. Тобто процес такої зйомки є прихованим і несе в собі елементи оперативно-розшукової діяльності.

Окрім того, розглядаючи питання правомірного використання інформації, зафіксованої відео реєстратором, у якості доказу при розгляді справ про скоєння злочинів, дорожньо-транспортних пригод чи інших порушень правил дорожнього руху необхідно керуватися рішенням Конституційного Суду України від 20 жовтня 2011 року № 12-рп/2011. Цим рішенням визначено, що фактичні дані про скоєння злочину чи підготовку до нього можуть бути одержані не тільки в результаті оперативно-розшукової діяльності уповноважених на це осіб, а й випадково зафіксовані фізичними особами, які здійснювали власні (приватні) фото-, кіно-, відео-, звукозаписи, або відеокамерами спостереження, розташованими як у приміщеннях, так і ззовні.

При оцінюванні на предмет допустимості як доказів у кримінальному провадженні фактичних даних, що містять інформацію про скоєння злочину чи підготовку до нього, необхідно враховувати ініціативний або ситуативний (випадковий) характер дій фізичних або юридичних осіб, їх мету та цілеспрямованість при фіксуванні зазначених даних.

Конституційний Суд України вважає, що подані будь-якою фізичною або юридичною особою речі або документи (фактичні дані) не відповідають вимогам допустимості доказів, якщо вони одержані з порушенням прав і основоположних свобод людини, закріплених в Конституції України, зокрема внаслідок цілеспрямованих дій із застосуванням оперативно-розшукових заходів, передбачених Законом.

Таким чином, Конституційний Суд України дійшов висновку, що положення статті 62 Конституції України спрямовані на забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Тому положення першого речення частини третьої цієї статті «обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом» слід розуміти так, що обвинувачення у вчиненні злочину не може ґрунтуватися на фактичних даних, одержаних у результаті оперативно-розшукової діяльності уповноваженою на те особою без дотримання конституційних положень або з порушенням порядку, встановленого законом, а також одержаних шляхом вчинення цілеспрямованих дій щодо їх збирання і фіксації із застосуванням заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», особою, не уповноваженою на здійснення такої діяльності, а незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу згідно ст. 182 КК України взагалі є злочином.

Оперативно-розшукова діяльність здійснюється виключно оперативними підрозділами органів, визначених у частині першій статті 5 Закону. Відповідно до частини другої вказаної статті проведення

оперативно-розшукової діяльності громадськими, приватними організаціями та особами, іншими органами чи їх підрозділами, крім визначених у частині першій цієї статті, заборонено. Така заборона пов'язана з тим, що здійснення не уповноваженими фізичними або юридичними особами на власний розсуд будь-яких заходів, які віднесені до оперативно-розшукової діяльності (мають ознаки оперативно-розшукової діяльності), порушує не лише законодавчі положення, а й конституційні права і свободи людини і громадянина.

Головне науково-експертне управління Верховної Ради визначає, що за певних обставин відео реєстратори можуть бути визнані пристроями для негласного спостереження, що порушують права інших осіб на недоторканність приватного життя, і дозволені для використання лише державними структурами, яким законом надано право на таку діяльність. Саме такий підхід до використання на транспортних засобах відеореєстраторів має місце в деяких європейських державах. Наприклад, в Австрії саме з цих підстав за самовільне встановлення відео реєстратора передбачений штраф. Громадянам Австрії дозволено знімати виключно особисте майно, будинки, гаражі, квартири, але втручаючись у приватне життя інших водіїв, фіксуючи їх реєстраційні номери або манеру руху недопустимо. Моніторити публічний простір, до якого відносяться і дороги загального використання покладається виключно на силові відомства. При зйомці із автомобіля в об'єкти відео реєстраторі попадають обличчя сторонніх осіб і реєстраційні знаки чужих автомобілів, а це суперечить недоторканності приватного життя громадян Австрії [8].

Отже, розглянувши дану статтю, можна прийти до наступного висновку-використання водіями автомобільних відео реєстраторів на території сучасної України за певних умов є протизаконною і тільки конкретними змінами в законодавстві можливо врегульовувати питання їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. – Електронний ресурс : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. – Електронний ресурс : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Конвенція про захист прав і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. – Електронний ресурс : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. – Електронний ресурс : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

5. Цивільний кодекс України від 5 квітня 2015 р. – Електронний ресурс : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Рішення Конституційного суду України №1-9/2012 від 20 січня 2012 р. – Електронний ресурс : <http://ccu.gov.ua/uk/index>.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 січня 2012 р. – Електронний ресурс : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
8. Громадсько-правовий тижневик «Іменем Закону» від 14 серпня 2013 р. – Електронний ресурс : <http://imzak.org.ua>.
9. Рішення Конституційного Суду України №12-рп/2011 від 20 жовтня 2011 р. – Електронний ресурс : <http://ccu.gov.ua/uk/index>.
10. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 27 січня 1992 р. – Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
11. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. – Електронний ресурс : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
12. Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. – Електронний ресурс : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
13. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. – Електронний ресурс : <http://zakon2.rada.gov.ua>.